

Правління Національного банку України
ПОСТАНОВА

02 грудня 2021 року

м. Київ

№ 130

Про затвердження Положення про порядок проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, укладеними на організованих ринках капіталу та поза організованими ринками капіталу, з дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати”

Відповідно до статей 7, 15, 56 Закону України “Про Національний банк України”, статті 20 Закону України “Про депозитарну систему України”, з метою врегулювання порядку проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів Правління Національного банку України **постановляє:**

1. Затвердити Положення про порядок проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, укладеними на організованих ринках капіталу та поза організованими ринками капіталу, з дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати”, що додається.

2. Управлінню корпоративних прав та депозитарної діяльності Національного банку України (Андрій Супрун) після офіційного опублікування довести до відома банків та клієнтів депозитарію Національного банку України інформацію про прийняття цієї постанови.

3. Постанова набирає чинності через 30 днів із дня її офіційного опублікування.

В. о. Голови

Юрій ГЕЛЕТІЙ

Інд. 42

Аркуш погодження додається.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова Правління
Національного банку України
02 грудня 2021 року № 130

Положення про порядок проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, укладеними на організованих ринках капіталу та поза організованими ринками капіталу, з дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати”

I. Загальні положення

1. Це Положення розроблене відповідно до Законів України “Про Національний банк України”, “Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, “Про депозитарну систему України”, інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Національного банку України (далі – Національний банк).

Це Положення визначає дії Національного банку, Центрального депозитарію цінних паперів (далі – Центральний депозитарій), їх клієнтів, клірингових установ та банків для забезпечення переказу коштів та/або відображення кліринговими установами, Центральним депозитарієм (у разі провадження ним клірингової діяльності з визначення зобов’язань) у внутрішній системі обліку особи, яка провадить клірингову діяльність (далі – система обліку), зміни обсягу прав та зобов’язань щодо коштів між сторонами правочинів щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів з відображенням переходу права вимоги на кошти, у тому числі припинення зобов’язань щодо коштів за результатами нетінгу з метою здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, укладеними на організованих ринках капіталу та поза організованими ринками капіталу, з дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати”.

2. Терміни в цьому Положенні вживаються в такому значенні:

1) ідентифікаційний код – ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань/реєстраційний код нерезидента/реєстраційний (обліковий) номер платника податків нерезидента/реєстраційний номер облікової картки платника податків;

2) обслуговуючий банк – банк, що є безпосереднім учасником СЕП та надає розрахункові послуги клієнтам Центрального депозитарію та/або депозитарію Національного банку та їх депонентам, номінальним утримувачам, а також Національний банк та Державна казначейська служба України, які обслуговують рахунки емітентів;

3) одержувач – клієнт Центрального депозитарію, на рахунок у цінних паперах якого переказуються/зараховуються цінні папери;

4) постачальник – клієнт Центрального депозитарію, з рахунку в цінних паперах якого переказуються/списуються цінні папери;

5) розрахунки з використанням спеціальних засобів СЕП – спосіб проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”, за яким грошові розрахунки провадяться шляхом переказу коштів обслуговуючими банками з використанням спеціальних засобів системи електронних платежів Національного банку (далі – СЕП);

б) спеціальні засоби СЕП – засоби оформлення та оброблення в СЕП електронних розрахункових документів, що використовуються обслуговуючими банками для здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів. Надання обслуговуючим банкам інформації, потрібної для оброблення в СЕП електронних розрахункових документів, здійснюється депозитарієм Національного банку або Центральним депозитарієм.

Інші терміни, що вживаються в цьому Положенні, використовуються в значеннях, визначених Законами України “Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, “Про депозитарну систему України”, іншими законодавчими актами та нормативно-правовими актами Національного банку.

3. Національний банк забезпечує проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів, укладеними на організованих ринках капіталу та поза ними, з дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати” у порядку, установленому нормативно-правовими актами з питань депозитарної та клірингової діяльності Національного банку.

4. Національний банк, Центральний депозитарій (за умови отримання ним ліцензії на провадження клірингової діяльності з визначення зобов’язань) під час провадження ними клірингової діяльності з визначення зобов’язань у межах

повноважень, визначених для них законодавством України, а також клірингові установи забезпечують здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчиненими на організованих ринках капіталу та поза ними, за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”.

5. Національний банк і Центральний депозитарій забезпечують здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” з використанням спеціальних засобів СЕП, якщо такі правочини вчинені поза організованим ринком капіталу та розрахунки за ними проводяться/забезпечуються в режимі одиночних розрахунків.

6. Національний банк і Центральний депозитарій забезпечують здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” шляхом відображення в системі обліку зміни обсягу прав та зобов’язань щодо коштів між сторонами правочинів щодо цінних паперів із відображенням переходу права вимоги на кошти, у тому числі припинення зобов’язань щодо коштів за результатами неттінгу, якщо такі правочини вчинені на організованому ринку капіталу чи поза ним та розрахунки за ними проводяться/забезпечуються в режимі одиночних розрахунків або з проведенням неттінгу.

7. Клірингові установи забезпечують здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчиненими на організованих ринках капіталу та поза ними за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” шляхом відображення в системі обліку зміни обсягу прав та зобов’язань щодо коштів між сторонами правочинів щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів з відображенням переходу права вимоги на кошти, у тому числі припинення зобов’язань щодо коштів за результатами неттінгу в порядку, визначеному цим Положенням.

II. Порядок надання Центральному депозитарію доступу до технології обслуговування розрахунків із використанням спеціальних засобів СЕП

8. Внутрішні документи Центрального депозитарію мають містити опис порядку здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” з використанням спеціальних засобів СЕП, порядок взаємодії Центрального

депозитарію з клієнтами, банками та СЕП під час обслуговування таких розрахунків. Внутрішні документи, а також зміни до них мають бути оприлюднені Центральним депозитарієм на його офіційному вебсайті або доведені до відома клієнтів Центрального депозитарію іншим способом, визначеним у Правилах Центрального депозитарію.

9. Центральний депозитарій подає проекти внутрішніх документів на погодження Національному банку в частині опису порядку проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів із використанням спеціальних засобів СЕП.

10. Центральний депозитарій для погодження проектів внутрішніх документів подає до Національного банку такі документи:

1) клопотання про погодження проектів внутрішніх документів у частині опису порядку проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів, вчиненими на організованих ринках капіталу та поза ними за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” з використанням спеціальних засобів СЕП, у довільній формі;

2) проекти внутрішніх документів, які містять опис порядку здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів, вчиненими на організованих ринках капіталу та поза ними за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” з використанням спеціальних засобів СЕП, засвідчені підписом уповноваженої особи.

11. Національний банк протягом 30 календарних днів із дня надходження проектів документів від Центрального депозитарію погоджує їх у частині опису порядку проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів із використанням спеціальних засобів СЕП, якщо немає зауважень.

12. Національний банк, якщо виявлені недоліки в наданих документах, завершує перевірку всіх поданих документів та не пізніше ніж за сім календарних днів до завершення строку, встановленого в пункті 11 розділу II цього Положення, письмово повідомляє Центральний депозитарій про виявлені недоліки.

Національний банк у разі усунення Центральним депозитарієм недоліків у поданих документах продовжує їх опрацювання, а в разі відмови від усунення недоліків або неподання виправлених документів до завершення строку,

установленого в пункті 11 розділу II цього Положення, надає відмову в погодженні документів та повертає їх Центральному депозитарію.

Центральний депозитарій має право повторно подати документи на погодження.

13. Центральний депозитарій в разі внесення змін до внутрішніх документів у частині опису порядку проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів із використанням спеціальних засобів СЕП подає проєкти внутрішніх документів на погодження Національному банку відповідно до пунктів 10–12 розділу II цього Положення.

14. Центральний депозитарій для отримання доступу до технології обслуговування розрахунків із використанням спеціальних засобів СЕП здійснює такі дії:

1) погоджує з Національним банком проєкти внутрішніх документів відповідно до пунктів 10–12 розділу II цього Положення;

2) укладає з Національним банком договір про надання доступу до АРМ-СЕП, АРМ-НБУ-інф та підключення до технології обслуговування розрахунків за правочинами щодо цінних паперів (далі – Договір);

3) подає Національному банку заяву про приєднання до умов Єдиного договору банківського обслуговування та надання інших послуг Національним банком України (далі – ЄДБО) за формою, розміщеною на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку (далі – Заява). Заява має містити інформацію про намір отримувати послуги з надання в користування засобів захисту інформації Національного банку, системи електронної пошти Національного банку (якщо Центральний депозитарій не був підключений до таких послуг раніше);

4) здійснює дії, передбачені нормативно-правовими актами Національного банку з питань інформаційної безпеки, для підключення послуг, зазначених у підпунктах 2, 3 пункту 14 розділу II цього Положення.

15. Центральний депозитарій для приєднання до умов ЄДБО та укладення з Національним банком Договору подає Заяву та лист-заяву на укладення Договору в довільній формі із зазначенням переліку документів, що додаються (якщо такі документи не надавалися Центральним депозитарієм до

Національного банку раніше або раніше надані документи потребують оновлення), а саме:

1) копію зареєстрованого установчого документа, засвідчену підписом керівника Центрального депозитарію, якщо він не розміщений на порталі електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;

2) копії внутрішніх документів Центрального депозитарію, які містять опис порядку здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” з використанням спеціальних засобів СЕП (за наявності), засвідчені в установленому законодавством порядку;

3) документи, передбачені нормативно-правовим актом Національного банку з питань використання засобів захисту Національного банку.

Центральний депозитарій в разі внесення змін до документів, що подавалися ним для укладення з Національним банком Договору та приєднання до умов ЄДБО, подає Національному банку разом із супровідним листом оригінали або належним чином засвідчені копії документів, у яких відбулися зміни.

16. Підставами для відмови в наданні доступу/припинення надання доступу до технології обслуговування розрахунків із використанням спеціальних засобів СЕП є:

1) звернення Центрального депозитарію із клопотанням про припинення доступу до технології обслуговування розрахунків із використанням спеціальних засобів СЕП;

2) припинення провадження депозитарної діяльності Центрального депозитарію або відсутність ліцензії/виявлення факту анулювання ліцензії на провадження клірингової діяльності з визначення зобов'язань;

3) непогодження проєктів внутрішніх документів (змін до них) відповідно до пунктів 10–12 розділу II цього Положення;

4) порушення порядку проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів із використанням спеціальних засобів СЕП, установленого цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами Національного банку,

включаючи випадки виявлення таких порушень за результатами розгляду скарг клієнтів Центрального депозитарію щодо якості надання послуг із проведення таких розрахунків;

5) порушення порядку зберігання, використання та обліку засобів захисту інформації Національного банку, встановленого нормативно-правовими актами Національного банку з питань інформаційної безпеки.

III. Порядок проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів із використанням спеціальних засобів СЕП

17. Внутрішні документи Центрального депозитарію повинні містити положення щодо такого:

1) Центральний депозитарій забезпечує проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів із використанням спеціальних засобів СЕП на підставі розпоряджень клієнтів, наданих у порядку, визначеному законодавством з питань депозитарної діяльності;

2) клієнт Центрального депозитарію зобов'язаний зазначити в розпорядженні реквізити виключно такого обслуговуючого банку, який є в переліку банків, що виконали тестування взаємодії системи автоматизації депозитарію Національного банку та системи автоматизації обслуговуючого банку. Перелік обслуговуючих банків в актуальному стані оприлюднюється Національним банком на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку;

3) опис порядку здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” із використанням спеціальних засобів СЕП, який відповідає вимогам пункту 18 розділу III цього Положення.

18. Опис порядку здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів за умови проведення розрахунків за принципом “поставка цінних паперів проти оплати” із використанням спеціальних засобів СЕП, зазначений у внутрішніх документах Центрального депозитарію, крім відповідності вимогам законодавства з питань депозитарної та клірингової діяльності, повинен передбачати таку послідовність дій Центрального депозитарію:

1) перевірку наявності в розпорядженні постачальника інформації щодо ідентифікаційного коду та міжнародного номера банківського рахунку

(IBAN) власника цінних паперів або клієнта постачальника, який обслуговує власника цінних паперів, а в розпорядженні одержувача – інформації щодо коду обслуговуючого банку та ідентифікаційного коду власника цінних паперів або клієнта одержувача, який обслуговує власника цінних паперів;

2) обов'язкове блокування Центральним депозитарієм у разі квітування зустрічних розпоряджень клієнтів цінних паперів на рахунку в цінних паперах постачальника до моменту завершення оплати з використанням спеціальних засобів СЕП;

3) здійснення Центральним депозитарієм переказу цінних паперів на рахунок у цінних паперах одержувача як не обтяжених зобов'язаннями, одночасно з надходженням інформації про списання коштів від СЕП або обслуговуючого банку;

4) надання Центральним депозитарієм після переказу цінних паперів на рахунок у цінних паперах одержувача відповідного звіту/повідомлення клієнту;

5) розблокування Центральним депозитарієм цінних паперів на рахунку в цінних паперах постачальника та надання інформації клієнту про неможливість завершення розрахунків, якщо оплата на підставі повідомлення про необхідність перерахування коштів не відбулася до завершення часу, визначеного регламентом СЕП для таких видів платежів, до закриття операційного дня Центрального депозитарію.

19. Грошові розрахунки з використанням спеціальних засобів СЕП забезпечуються/здійснюються Центральним депозитарієм та обслуговуючими банками таким чином:

1) Центральний депозитарій в разі квітування зустрічних розпоряджень клієнтів та після блокування цінних паперів на рахунку в цінних паперах постачальника відправляє обслуговуючому банку, зазначеному в розпорядженні одержувача, повідомлення про необхідність перерахування коштів (&P);

2) обслуговуючий банк, зазначений в розпорядженні одержувача, на підставі відповідного платіжного доручення на перерахування коштів повинен виконати платіж за правочином щодо цінних паперів, скориставшись інформацією з файла &P, та в разі виконання внутрішньобанківського переказу надіслати інформацію про виконаний платіж Центральному депозитарію з використанням спеціальних засобів СЕП;

3) Центральний депозитарій отримує та опрацьовує в порядку, визначеному цим Положенням та його внутрішніми документами, інформацію про завершення грошових розрахунків. У разі міжбанківського переказу така інформація надходить від СЕП (інформація про списання коштів з технічного рахунку в ЦОСЕП обслуговуючого банку), а в разі внутрішньобанківського переказу – від обслуговуючого банку, зазначеного в розпорядженні одержувача (інформація про списання коштів із рахунку в обслуговуючому банку), за допомогою спеціальних засобів СЕП.

20. Технологія проведення платежів із використанням спеціальних засобів СЕП та порядок технічної взаємодії між банками, Національним банком, Центральним депозитарієм та СЕП визначається технічною документацією, яка містить опис інтерфейсу між СЕП та відповідними системами автоматизації банків та Національного банку, Центрального депозитарію (далі – технічна документація). Така технічна документація розробляється Національним банком та надається учасникам СЕП відповідно до нормативно-правового акта з питань міжбанківських переказів, а Центральному депозитарію – на підставі Договору.

IV. Порядок проведення грошових розрахунків шляхом відображення в системі обліку зміни обсягу прав та зобов'язань щодо коштів між сторонами правочинів щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів із відображенням переходу права вимоги на кошти, у тому числі припинення зобов'язань щодо коштів за результатами неттінгу

21. Система обліку має відповідати вимогам, установленим законодавством з питань клірингової діяльності, та в частині здійснення грошових розрахунків забезпечувати:

1) можливість надання учасникам клірингу виписки з клірингових рахунків (субрахунків) учасників клірингу для підтвердження внесення/резервування коштів як гарантійного забезпечення для проведення клірингу, отримання коштів унаслідок розрахунків за правочинами або внаслідок виконання інших операцій, передбачених правилами клірингу особи, яка провадить клірингову діяльність, та підтвердження факту проведення розрахунків, а також доходів та витрат за правочинами щодо цінних паперів, укладених на організованому ринку капіталу та поза ним;

2) надійний багаторівневий захист інформації від несанкціонованого доступу, використання, модифікації на різних етапах її формування, оброблення, передавання та приймання;

- 3) контроль за достовірністю інформації на всіх етапах її оброблення;
- 4) процедури та механізми, які після збоїв чи інших порушень роботи системи обліку дають змогу відновити роботу без послаблення вимог щодо захисту інформації;
- 5) фіксування спроб несанкціонованого доступу до системи обліку;
- 6) можливість резервного копіювання даних у будь-який час і відновлення даних із резервних копій;
- 7) можливість відтворення інформації про стан клірингових рахунків (субрахунків) учасників клірингу, інформації про операції на клірингових рахунках (субрахунках) учасників клірингу та іншої інформації, передбаченої законодавством України, за період, установлений законодавством з питань клірингової діяльності для зберігання таких документів.

22. Особа, яка провадить клірингову діяльність, відображає в системі обліку інформацію про права та зобов'язання учасників клірингу/клієнтів учасників клірингу щодо коштів, що зараховані ними на рахунки такої особи, відкриті в порядку, установленому Законом України “Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, для забезпечення здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, укладеними на організованих ринках капіталу та поза ними, з дотриманням принципу “поставка цінних паперів проти оплати” та/або здійснення діяльності центрального контрагента. Особа, яка провадить клірингову діяльність, здійснює облік прав та зобов'язань щодо коштів на клірингових рахунках за кожною валютою окремо.

Особа, яка провадить клірингову діяльність, під час відображення в системі обліку інформації про права та зобов'язання учасників клірингу/клієнтів учасників клірингу щодо коштів повинна забезпечити здійснення належних процедур контролю, уключаючи розмежування функцій між працівниками особи, яка провадить клірингову діяльність, контролю за введенням даних в інформаційні системи, звіряння даних між різними інформаційними системами, а також на різних етапах оброблення даних, контролю за виправленнями та інші заходи контролю, передбачені законодавством з питань клірингової діяльності та внутрішніми документами такої особи.

23. Особа, яка провадить клірингову діяльність, зобов'язана забезпечити:

1) облік прав та зобов'язань щодо коштів учасника клірингу відокремлено від прав та зобов'язань щодо коштів інших учасників клірингу/клієнтів учасників клірингу і прав та зобов'язань щодо коштів особи, яка провадить клірингову діяльність;

2) за бажанням учасника клірингу/клієнта учасника клірингу облік прав та зобов'язань щодо коштів клієнта учасника клірингу відокремлено від прав та зобов'язань щодо коштів інших клієнтів учасника клірингу.

24. Особа, яка провадить клірингову діяльність, зобов'язана забезпечити облік прав та зобов'язань щодо коштів відокремлено за кожним кліринговим рахунком (субрахунком) учасника клірингу, а також мати можливість розрахувати загальний обсяг прав та зобов'язань щодо коштів, що належать конкретному учаснику клірингу/клієнтам цього учасника клірингу.

25. Відображення зміни прав та зобов'язань щодо коштів на клірингових рахунках у системі обліку здійснюється особою, яка провадить клірингову діяльність, на підставі розпоряджень від учасників клірингу, розпоряджень (інформації) від особи, яка провадить клірингову діяльність, або розпоряджень (інформації) від оператора організованих ринків капіталу в порядку та строки, установлені правилами клірингу.

26. Загальна сума коштів, інформація про які обліковується на клірингових рахунках у системі обліку, має дорівнювати загальній сумі коштів, що обліковуються на рахунках для здійснення/забезпечення розрахунків особи, яка провадить клірингову діяльність.

Особа, яка провадить клірингову діяльність регулярно, але не рідше ніж один раз на день, що є операційним днем для такої особи, зобов'язана здійснювати звірку залишків коштів, інформація про які обліковується на клірингових рахунках у системі обліку, із залишками коштів на рахунках для здійснення/забезпечення розрахунків такої особи.

27. Особа, яка провадить клірингову діяльність, на запит учасника клірингу або періодично в порядку, установленому внутрішніми документами такої особи або договором з учасником клірингу має надавати виписку з клірингового рахунку (субрахунку) такого учасника клірингу. Виписка з клірингового рахунку (субрахунку) учасника клірингу має містити інформацію про виконані за період, визначений у запиті учасника клірингу або внутрішніми документами особи, яка провадить клірингову діяльність, або відповідним договором, операції на такому

рахунку, включаючи випадки завершення грошових розрахунків за результатами неттінгу/ліквідаційного неттінгу.

28. Правила клірингу особи, яка провадить клірингову діяльність, мають визначати порядок виконання розпоряджень та/або документів щодо прав та зобов'язань щодо коштів у системі обліку та передбачати механізм фіксації початку такого виконання, а також момент, з якого такі розпорядження та/або документи вважаються дійсними, законними, безвідкличними та обов'язковими для виконання для будь-яких третіх осіб.

29. Правила клірингу особи, яка провадить клірингову діяльність, мають визначати максимальний строк перебування внесених/зарезервованих коштів у системі обліку без їх використання в процесі клірингу відповідно до вимог, установлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, та порядок списання прав та зобов'язань щодо коштів із клірингових рахунків (субрахунків) учасників клірингу після спливу такого строку, включаючи випадки ненадання учасником клірингу розпорядження на списання таких прав та зобов'язань щодо коштів.